

ג'ונסון העניק לישראל ב' 1964 רק 37 מיליון דולר - וקארטר נתן ב' 69 כבר 4815 מיליון.

מדוע? מה השתנה? מה מונחת ישראל לארצות-הברית תמורת סכומי-עתק אלה?

צבא הגנה לאמריקה

הסכומים שדובר בהם, אלא גם מבחינת ההתקדמות שחלה מבחינה "חוקית" ביחסי הצמר המעצמה האמריקאית וידועתה-בציבור הישראלית.

פיצוי על ויתורים

מנחם בגין, שעלה לשלטון בראש ממשלה ימנית לאומית, התגלה כמי שמוכן לותר על עצמאותה המדינית של ישראל, לא רק למעשה -

הסתכם ב' 404 מיליוני דולארים, 300 מיליונים מתוכם היו מילווה צבאי. בשנת 1973, היא השנה שבה פרצה המלחמה, עמד הסיוע על 467 מיליוני דולארים, ש' 307 מתוכם הם מילווה צבאי. בסך-הכל סופק לישראל בשלוש השנים האלה נשק אמריקאי בשווי של 1152.5 מיליוני דולארים - פי ארבעה מכלל המילווה הצבאיים שהיו עד אז.

בשנת 1974 החזירה ארצות-הברית לישראל את הנשק שנשחק ואת

האמריקאי לישראל הגיע ל' 126.8 מיליוני דולארים.

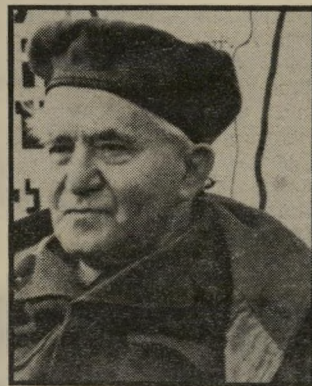
הסיוע הזה, בעיקרו, לא היה מיועד לסייע לישראל להחליץ מן המיתון הקשה שהיא היתה נתונה בו. חשוב לא פחות מסכום הסיוע היה הרכבו. 90 מיליוני דולארים - 70% מכלל הסיוע - היה המילווה הצבאי. מילווה זה היה גדול פי שניים ויותר מכל המילווה הצבאיים של ארצות-הברית לישראל עד לאותה שנה.

בשנת 1966 חדלה ישראל לשמש בעלת-ברית פוליטית גרידא לארצות-הברית. היא הפכה גם בעלת-בריתה הצבאית. הסיוע הצבאי הגדול היה תגובה על עיסקת הנשק הסובייטרי מצרית. על סיבותיה של זו אפשר יהיה לעמוד בהמשך.

מאמריקה לאמריקה

השנה הגורלית הבאה - ואולי תהפוך "כלב שמירה" מערבי במיוחדת התיכון. ישראל פנתה ראשית-כל למעצמות

בן-גוריון

איזנהואר

התחלה יפה

מאחדות-העבודה, ממפ"ם וממק"י נאומים נגדה, ואפילו עיתון הבוקר הארץ הוהיר מפני האפשרות שישראל תהפוך "כלב שמירה" מערבי במיוחדת התיכון. ישראל פנתה ראשית-כל למעצמות

יש אשר יחזרו ראשיה-ממשלה יצחק שמיר ושרה-ביתחון משה גם מושינגטון, הם יוכלו להתגאות ומבחינתם בצדק - כהישגם. הם שימו משאת-נפש חשובה של יניית-החוף הישראלית מאז חלת שנות ה'50. ישראל צעדה עוד ב' בדרך המוליכה אותה בעיקבות ועמד של ידועתה-בציבור למעמד של ייה חוקית לארצות-הברית.

לשינויים מסוג זה ביחסים אישיים בדרך-כלל, ביטויים מוחשיים ודו, הידועתה-בציבור מתחילה תגורר עם מאהבה, אחרי-כך הם ישים רכוש משותף, ולעתים מפרנס על-למחצה את הידועתה-בציבור, עד ליחסים הופכים להיות יחסי ליואשה לכל דבר. נתיב זה עשוי יות סוער, לעתים, ולרעת עליות רדות.

ביחסים שבין ארצות-הברית וישראל, מהווה הסיוע האמריקאי דמידה להתפתחות ההדרגתית וסיהי-משפחה האלה. בחינה וקרקת של התפתחות סיוע-החוף מריקאי עשוייה ללמד גם פרקים אלפים בתולדותיו של המזרח-יכו.

בתולדות היחסים שבין ארצות-ידידת וישראל אפשר להצביע על בע שנים גורליות, ועל ארבעה ידים חשובים, שכל אחד מהם כולל שי-ממשלה ישראלי ונשיא אמרי-

השנה החשובה הראשונה היא 1952. מר הורכב מראש ממשלת-ישראל ב' בן-גוריון, ומהנשיא האמריקאי יש איזנהואר. בשנת 1951, היא ונה האחרונה לכהונתו של הנשיא מריקאי אישי טרומן, הסתכם הסיוע מריקאי לישראל ב' 100 אלף דולר. זהו מחירה של ירידה בתל-אביב, גם אם מביאים בחשבון את הייריה וולה בערכו של הדולר, לא היה זה ים משמעותי ביותר. 100 אלפי ארים של שנת 1952, שוויים היה אלפי לירות ישראליות.

בשנה שלאחר מכן קפץ סכום יועי בבת-אחת, והגיע ל' 86.4 יוניו דולארים. זה היה הביטוי חשי להחלטה שנפלה אז בצמרת א"י ובממשלת-ישראל, להזדהות ל"יכל עם המערב במאבק הבינוני-ש, תחיל להתפתח אחרי מילחמת זלם השנייה. לא היה זה פישוט לקבל ההחלטה הזאת. בכנסת נשאו יי-כנסת מן הציונים הכלליים,

ניכסון וגולדה הכנה למלחמה

זאת עשו כל ראשי הממשלה שלפניו - אלא גם להלכה. כלומר: הוא שאף בגלוי להעניק מעמד הסכמי ליחסי המעצמה-גוררה שבין ארצות-הברית וישראל. הביטוי מרחיק הלכת לכך היה "החווה האסטרטגית", שלא נחתם לבסוף, אחרי שהועבר בכנסת חוק רמת-הגולן, ואחרי שבגין נשא באוזני השגריר האמריקאי סמואל לואיס נאום נמלץ, והודיע שישראל אינה "מדינת וסאסלים" של ארצות-הברית, וגם אינה "רפובליקת בנגות". עכשיו ניסו שמיר וארנס לתקן מה שקילקל בגין אז.

בשנת 1979, בעיקבות חתימת הסכמי קמפ-דייוויד, הגיע הסיוע האמריקאי לישראל לסכום חסר תקדים, והוא הסתכם ב' 4815.1 מיליוני דולארים, 4000 מתוכם סיוע צבאי. סכום אדיר זה בא, "לפצות" את ישראל על הויתורים, "הביטחוניים" שבהסכם השלום הישראלי-מצרי.

בשנת 1980 ירד הסיוע האמריקאי לישראל ועמד על 1811 מיליוני דולארים, ובשנת 1981 חזרה על עצמה התמונה שאיפיינה את כל השנים שקדמו למלחמות שניהלה ישראל במרחב, והסיוע הצבאי האמריקאי לישראל גדל בבת אחת ב' 400 מיליוני דולארים.

התנודות, לאורך השנים, בסיוע

התחמשת שנורתה במהלך מלחמת יוסיה-כיפורים. סיוע-החוף האמריקאי לישראל הועמד על שיא חדש: 2570 מיליוני דולארים. כמעט כל הסכום הזה - 2483 היו סיוע צבאי. לראשונה הופיע גורם "המענק" בסיוע הצבאי. ארצות-הברית העניקה לישראל "במתנה" נשק בסך 1500 מיליוני דולארים. זה היה מעין פרס-ניחומים לישראל על ההישג המדיני הכביר של ארצות-הברית במלחמה, שהעבירה את מצריים לגוש ההשפעה האמריקאי. בקשר למילווה ולמענקים ה' צבאיים ראו להדגיש: כמעט כל הסכומים שבנה מרובר אינם מגיעים כלל לישראל. ההמחאה יוצאת את האוצר האמריקאי כשהיא מוסבת לפקודת ישראל, מיופה הכוח הצבאי מאחור, ומפקיד אותה בחשבונותיהם של יצרני הנשק האמריקאים. לישראל נותר רק לשלם את הריבית של המילווה, בסך עשרות מיליוני דולארים בשנה.

השנה הגורלית הבאה ביחסי ארצות-הברית וישראל היא שנת 1979, והצמד הפעם מורכב מראש ממשלת ישראל מנחם בגין ומהנשיא האמריקאי ג'ימי קרטר. המיפגש בין השניים האלה היה חשוב לא רק מבחינת

ג'ונסון ואשכול משפל לשיא

הורכב או מראשה-ממשלה גולדה מאיר, ומהנשיא האמריקאי ריצ'רד ניקסון. בשנת 1971 - שנתיים לפני שפרצה מלחמת יוסיה-כיפורים - התחילה להתבצע תוכנית הצטיידות תלת-שנתית של צה"ל בכמויות אדירות של נשק אמריקאי. בשנת 1970 עמד סיוע-החוף האמריקאי לישראל על רמתו הרגילה - 71.1 מיליוני דולארים, ש' 30 מיליונים מתוכם היו מילווה צבאי. בשנת 1971 קפץ הסיוע בבת-אחת, והיה פי שמונה ויותר מאשר בשנה הקודמת. הוא הסתכם ב' 600 מיליוני דולארים, כאשר כמעט כל הסיוע - 545 מיליונים, היו מילווה צבאי. מילווה זה היה גדול יותר מכל המילווה הצבאיים של ארצות-הברית לישראל במשך כל שנות קיומה. בשנה שאחרי-כך, 1972, נמשכה תוכנית ההצטיידות, והסיוע

השוקעות של מערכי-אירופה, בריטניה וצרפת, אך לא הניחה ידה גם מארצות-הברית. 1952 היתה תחילתו של התהליך. ישראל היתה לידועתה בציבור של בריטניה וצרפת, אך קרצה ורמוזה גם לארצות-הברית. התאריך המשמעותי השני הוא 1966. הצמד אז הורכב מראש ממשלת-ישראל לוי אשכול, ומהנשיא האמריקאי לינדון ג'ונסון. עד לשנת 1966 הסתכם סיוע-החוף האמריקאי לישראל בכמה עשרות מיליוני דולארים ככל שנה. הוא מעולם לא עבר את הסכום שהוקצב לישראל כבר ב' 1952. בשנת 1964 היה שפל עמוק כסיוע, והוא הסתכם ב' 37 מיליוני דולארים בלבד. שנה לאחר מכן, בשנת 1965 הוא חזר לרמתו הקודמת - 61.7 מיליוני דולארים. אך בשנת 1966 קפץ הסכום לפתע והוכפל. סיוע-החוף